

Mi lett volna, ha...?

5/1

AZ ÁRPÁD-HÁZ KIHALÁSA UTÁN

SZEMELVÉNYEK

1. Harc a trónért és az egyeduralomért

III. Andrással az Árpádok nemzetsége csak fiágon halt ki, a leányági utódok közül elsőként a nápolyi Anjouk jelentették be igényüket a magyar koronára. Ők már III. András trónöröklési jogát sem ismerték el törvényesnek. 1300 augusztusában a dalmáciai Spalatóban szállt partra a tizenkét éves Caroberto, ki apai nagyanyja, Mária révén V. István dédunokája volt. Az országban ekkor még csak a Subicsok, Csák nembéli Ugrin, valamint a szigorúan pápahű esztergomi érsek, Bicskei Gergely állt mellette; ... külföldi pártfogói a nápolyi király, a pápa és a Habsburgok (rokoni kapcsolataik révén). III. András halálhírére 1301 tavaszán az érsek Carobertót (Károly Róbertet) Esztergomba vitte, és egy alkalmi koronával megkoronázta.

Az ország előkelőinek többsége a Przemysł-dinasztiából származó II. Vencel cseh király szintén Vencel nevű, Károlynál egy évvel fiatalabb fiát választotta királlyá, aki dédanyja, Anna révén IV. Béla ükunokája volt; a koronázás után László néven uralkodott. VIII. Bonifác a két király vitájában mint egyházi bíró Károly javára ítélte a királyságot, Vencelt eltiltotta a magyar királyi cím használatától. II. Vencel fiát hazavitte Csehországba a koronázási ékszerekkel együtt. I. Károly magyar és kun seregei osztrák és birodalmi német hadakkal együtt sikertelen hadjáratot indítottak ellene. Az apja halála után cseh királlyá lett Vencel 1305-ben lemondott a magyar királyi címről, melyet a koronával együtt a bajor Ottóra ruházott át.

A Wittelsbach-dinasztiából származó Ottó herceg – anyja, Erzsébet révén IV. Béla unokája – 1305-ben a serdülőkorú Károllyal és Vencellel ellentétben 44 éves volt. Csak a tartományurak egy része és az erdélyi szászok álltak mellé, de a püspökök jórészt Károlyt ismerték el. Ottó uralma 1307 nyarán omlott össze, mikor Kán László vajda Erdélyben elfogta és a szent koronát elvette tőle. Rövid raboskodás után Oroszországon keresztül tért vissza Alsó-Bajorországba, hol a magyar királyi címet haláláig viselte.

Károly hívei csellel bevették Budát, így az ország közepe az Anjou-házbéli király uralma alá került. 1307 októberében a Pest melletti Rákos mezején tartott országgyűlésen a tartományurak nagyobbik része, a főpapok és a köznemesek Károlyt kiáltották ki királyukká. 1308-ban érkezett Magyarországra Gentilis bíboros, a pápa követe. Hogy Károly uralmát elismertesse, eleinte a megegyezést kereste, ha ez nem sikerült, akkor nyúlt a kiközösítéshez. Mivel a törvényes koronázáshoz szükséges Szent Korona Kán Lászlónál volt, 1309-ben egy általa felszentelt koronával másodszor is királlyá koronázták Károlyt, majd 1310-ben a visszaszerzett koronával harmadszor és végérvényesen.

A bíboros tevékenysége sikertelen volt, Károly uralma csak az ország középső sávjára terjedt ki, a főméltóságokat a tartományurak viselték, a királyi hatalom az ő jóakarattól függvénye volt. Közülük a leghatalmasabbal, Csák Mátéval tört ki először a háborúság, azonban a fő hadszíntér hamar átkerült északkeletre. E vidék urát, Aba Amadé nádort – aki Kassa városát is uralma alá akarta vetni – a kassaiak 1311-ben megölték. Amadé Csák Máté által támogatott fiainak és a városnak a viszálya a következő évben nyílt összecsapássá fajult. A Kassa közelében, Rozgonynál vívott csatát a királyi sereg nyerte meg.

A tartományurak hatalmának alapját magánvagyonuk jelentette, melyet azonban messze túlszárnyalt az elnyert méltóságokkal – az országos tisztségekkel és megyésispánságokkal – járó befolyás és jövedelem. A területükön lévő királyi javakat elfoglalták, a bírói hatalom az ő kezükben volt, a környéken élő nemesek familiárisokként szolgálták őket. Méltóságaikat akkor is viselték, ha a király már mást nevezett ki arra a tisztségre. Többségük régi úri nemzetségből származott, a hatalmat azonban csak szűkebb családjuk gyakorolta. Egy nemzetségen belül gyakori volt, hogy tagjaik különböző oldalon álltak.

A tartományurak nagy része 1314-ben megtagadta az engedelmességet egy Csák Máté elleni hadjáratához. Károly hűtlennek nyilvánította, és tisztségüktől megfosztotta őket, híveiből pedig új embereket nevezett ki helyükre. Székhelyét 1315-ben Budáról a biztonságosabb Temesvárra helyezte, innen irányította a tartományurakkal vívott több éves háborút. A leszámolás egyenként történt, a lázadók ugyanis a legkritikább esetben fogtak össze. A módszer az ellenfél várainak megvívása, híveinek meghódoltatása, majd a birtokelkobzás és új tisztségviselő kinevezése volt. Nyílt csatára csak ritkán került sor.

A döntő év 1317 volt, ekkor egyszerre több fronton harcoltak a királyi seregek. Az ellenállás Erdélyben tartott a legtovább, 1321-ben azonban a harcok ott is befejeződtek. Ugyanabban az évben meghalt Csák Máté, akivel szemben a király addig csak csekély sikert tudott elérni, ekkor azonban néhány hónap alatt meghódította tartományát. Ideiglenesen sikerült Szlavóniában és Dalmáciában is rendet teremteni, Horvátországban a Subicsokat megfosztották hatalmuktól. 1323-ban lezárult az ország újraegyesítése. A király visszaköltözött az ország közepére, udvartartását Visegrádon rendezte be.

2. Gentilis bíboros Csák Máté gaztetteiről

„Hogy [Máté] milyen hitű, milyen állhatatosságú és az ország ügyeinek előmozdításában a jövőben egyáltalán milyen lenne, cselekedeteinek kezdetén [a kékesi találkozót követően] megmutatkozott. Parancsunk ellenére kezdte a király híveit és követőit megtámadni, hogy így őket a király iránti hűségüktől eltántorítsa. Ha pedig a király ellen lázadókat akárhányszor nyíltan vagy titokban megtámadta [t.i.: mint tárnokmester], földjeiket és javaikat a tűz martalékául vetve oda, mohó zsákmányolásokkal kifosztva, azokból semmit, még a méltányos részt sem juttatta a király kezébe főhatalma jeléül. A lázadók várait sem ostromolta, pedig megígérte, sőt azokat is, amelyeket a király híveitől erőszakosan elragadott, sajátjaként birtokolva tartományuraságához kapcsolta. ...

A király iránt a mi parancsunkból véghezvitt koronázás után sem mutatott szövetséget, amint tartozott és ígérte, sőt amikor a király azokon a részekén tartózkodott, az uralma alatti földeket, valamint a királyhoz csatlakozott familiárisok használatában tudott javakat fosztogatta, ...

... A király szervienseihez tartozó földeket ... fosztogatva, borzalmas rablással dúlta, és mindent a pusztulásnak adott, és – ami a vadságnál is kegyetlenebb – mindkét nembeli csecsemőket és szüzeket, ifjakat és öregeket, akik futás révén a templomokban kerestek oltalmat, amelyek mindenki, még a vádlottak számára is a menedék biztos helyei voltak, a tűz martalékává tette. A nemes esztergomi és váci, nyitrai, továbbá részben az egri és veszprémi, valamint más egyházakat és sok monostort, valamint azok szabadságait, dicső jogait és megszámlálhatatlan javait, amelyeket Isten tiszteletére kegyes adományul a keresztény királyok juttattak, sokoldalúan megnyomorítja és zaklatja; az emberekre és azok hűbéreseire gyakran adókat és súlyos kivetéseket ró ki, más jogtalanságokat és súlyos károkat okozva nekik.”

5/2

AZ ÁRPÁD-HÁZ KIHALÁSA UTÁN

PÁROS FELADATLAP

A megismert szemelvények alapján válaszoljatok írásban az alábbi kérdésekre!

1. Kik jelentették be az igényüket a magyar trónra az Árpád-ház kihalása után? .....

.....

2. Ki volt közülük a legidősebb, és ki a legfiatalabb? .....

.....

.....

3. Hogyan került külföldre a szent korona? .....

.....

.....

4. Hogyan ért véget Ottó király uralkodása? .....

.....

5. Ki volt Gentilis bíboros? .....

.....

6. Miért kellett Károly Róbertet három ízben is megkoronázni? .....

.....

7. Mi volt a közvetlen előzménye a rozgonyi csatának? .....

.....

8. Milyen alapokon nyugodott a tartományurak hatalma? .....

.....

9. Milyen módon biztosította Károly Róbert az őt támogató urak hűségét és erejét? .....

.....

10. Milyen törvénytelenégeket követett el Csák Máté a király, illetve a király hívei ellen? .....

.....

.....

.....

5/3A

MI LETT VOLNA, HA ...

III. András szemet huny Csák Máté terjeszkedése fölött, és nem fordul szembe vele?

Olvassátok el a feladatlaphoz tartozó szemelvényeket, majd válaszoljatok röviden az alábbi kérdésekre! Végül írjátok le hozzávetőleg tíz sorban, hogy szerintetek mi lett volna, ha ....

1. Milyen érdemei voltak Máténak és családjának, amiért III. András nádornak választotta? (A kronológia alapján)

.....
.....

2. Hogyan élt vissza Csák Máté a nádori méltósággal? (A szócikk alapján)

.....
.....

3. Mikor és miért fordult András Csák Máté ellen? Megfelelőnek tartható-e politikai szempontból ez az időpont? (A kronológia alapján)

.....
.....

4. Mit nyerhetett, és mit veszíthetett III. András azzal, hogy szembefordult Csák Mátéval? (Véleményformálás)

.....
.....

Mi lett volna, ha...

III. András szemet huny Csák Máté terjeszkedése fölött, és nem fordul szembe vele?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Folytathatjátok az írást a lap hátoldalán.

5/3B

MI LETT VOLNA, HA ...

III. András szemet huny Csák Máté terjeszkedése fölött, és nem fordul szembe vele?

Nádor vagy nádorispán

A rendi Magyarország legmagasabb közjogi méltósága, a király távollétében annak helyettese közigazgatási, hadi és igazságügyi kérdésekben. Első udvari tisztviselőként gondoskodott a királyi kíséret ellátásáról, irányította a királyi birtokokon folyó gazdálkodást. A vármegyékben az uralkodó nevében bírói funkciókat is gyakorol. Hatáskörét (II. Ulászló idején) 12 cikkben részletesen szabályozták:

1. *A királyválasztásnál övé az első szavazat.*
2. *A kiskorú király gyámja vagy gondnoka.*
3. *A király nem létében v. a király serdületlen kora alatt országgyűlést hirdethet.*
4. *A nemesi felkelés (insurrectio) esetében ő az országnak főkapitánya.*
5. *A honfiak között felmerült meghasonlásokat kiegyenlíti a királyi méltóságnak és tekintélynek épségben hagyása mellett.*
6. *A király és az ország között felmerült meghasonlás esetében közbenjár.*
7. *Ha a király gyengeelméjűségnél v. hanyagságnál fogva azt nem tenné, az ország szónokait meghallgatja s azoknak válaszol.*
8. *A királyi adományok alkalmából felmerült panaszokat a király elé terjeszti.*
9. *Ő az országnak első nagybírója, oly értelemben, hogy a királyi méltóságon kívül nagyobb, vagy az övéhez hasonló bírói hatalma senkinek sincs.*
10. *A király távollétében annak helytartója.*
11. *A kunoknak főkapitánya és bírója, s ezért tőlük évenként háromezer aranyat húz.*
12. *Dalmáciának bírója, amiért bizonyos dalmát szigeteknek jövedelmei illetik.*

Csák Máté és III. András

1290

- IV. (Kun) Lászlót meggyilkolják.
- A vele szembenálló erőik II. András unokáját koronázták királlyá III. András néven. Ekkor András mellett találjuk a katolikus egyház vezetőit (vezetőjük Ladomér esztergomi érsek, III. Andrásnak mindvégig hűséges híve.), ill. Csák Mátét is. Ennek egyik oka a Máté és a Kőszegi család (vezetőjük Henrik) között az Észak-Dunántúl térségében folyó adáz hatalmi küzdelem. Mivel a Kőszegiek András ellenségei voltak, Máté értelemszerűen a szövetségese lett. A másik ok: a Csákok családjában több nemzedékre visszamenően hagyományosan jelen van a királyhűség – nagyapja, apja akkor is a törvényes király mellett állt, amikor az nem volt kifizetődő, sőt veszélyekkel járt.

1290–95

- Andrással szemben többen felléptek trónkövetelőként:
  - IV. László áltestvére
  - Habsburg Rudolf császár, fia, Albert számára (rokonijogon)
  - Martell Károly nápolyi király (rokonijogon, pápai támogatással)
- III. András folyamatosan küzd a trónigénylőkkel. Ebben nagy segítségére van Csák Máté, akit ezért számos tisztséggel és birtokkal adományoz meg.

1295

- Martell Károly halála. Fia, Károly Róbert még kiskorú. A nápolyi trónigénylők lecsendesednek.

1296

- III. András házassági politikát indít. Feleségül veszi Habsburg Albert lányát, Ágnest.

1297

- András szembefordul Csák Mátéval. Oka, hogy az elmúlt években Máté, bár politikailag nem fordult szembe Andrással, erőszakos és nagyarányú birtokfoglalásai révén gyengítette a királyi hatalmat. Számos esetben egyházi birtokokat dúlt és foglalt el, máskor kisebb birtokosokat támadott meg. Pénzzel és erőszakkal egyre több területet vett birtokba.

1297

- Ladomér esztergomi érsek halála. A pápa Bicskei Gergelyt nevezi ki érsekké, aki Károly Róbert híve. András elveszíti egy fontos támaszát. Az Anjou-párt (Károly Róbert pártja) ekkor még nem aktivizálódik.

1298

- András legfőbb feladatának az időközben ellenséggé lett Máté megtörését tartja. Megfosztja nádori méltóságától, majd politikai-katonai szövetségre lép azokkal a főurakkal, akiknek birtokai Csák Máté terjeszkedésének útjában állnak, ezért maguk is ellenfelei Máténak.
- Balassák (Pozsony, Zólyom), Pál mester (Moson, Győr), Amádé (Abaúj), Rátót nembeli Domokos (Gömör, Nógrád, Heves, Borsod)
- András leányát eljegyzik II. Vencel cseh király fiával, Vencel herceggel. Ezzel András szövetségre lép II. Vencel cseh királlyal (aki Csák Máté északi szomszédja).

1299

- Sorozatos konfliktusok után András szövetségesei megtámadják Csák Máté birtokait. Bár nem tudják megtörni a hatalmát, Pozsony területéről kiszorítják. Máté nem vállalja a további nyílt harcokat.

1300 eleje

- Az Anjou-párt aktivizálódik. II. Károly nápolyi király okleveleiben magyarországi ügyekben intézkedik, és szervezi unokája, Károly Róbert magyar királlyá választását. A Délvidék urai, a Subics család hagyományosan mellette állnak, de okleveleinek tanúsága szerint több más előkelő is támogatja: pl. egyes Kőszegiek, Babonicsok, Frangepánok és Csák Máté.

1300 nyara

- Károly Róbert herceg Magyarországra érkezik. III. András nem foglalkozik a kérdéssel. Ekkori oklevele Kőszegi Henriket és Csák Mátét híveiként említi (!).

A Képes Krónika szerint a magyarországi előkelők közül többen tartottak Károly Róbert, illetve a mögötte álló pápai hatalom magyarországi előretörésétől. „Az ország szabadjai elveszítenék szabadságukat az egyház által adott király esetén”. (Ne feledjük: az ekkori pápa, VIII. Bonifác csakugyan a pápaság világhatalmi terveit igyekezett megvalósítani.)

5/4A

MI LETT VOLNA, HA ...

II. Vencel 1304-ben a szent korona birtokában személyesen jelenti be igényét a magyar trónra, és távollétében Csák Mátét Magyarország kormányzójává emeli?

Olvassátok el a feladatlaphoz tartozó szemelvényeket, majd válaszoljatok röviden az alábbi kérdésekre! Végül írjátok le hozzávetőleg tíz sorban, hogy szerintetek mi lett volna, ha ....

1. Milyen előnyöket és hátrányokat jelenthetett volna a kormányzói méltóság Csák Máté számára akkori helyzetéhez képest?(A szócikk alapján)

.....
.....

2. Milyen politikai kapcsolat fűzte Csák Mátét a cseh uralkodóhoz 1301–02-ben? (A kronológia alapján)

.....
.....

3. Milyen érdeke fűződhetett volna II. Vencelnek a magyar trón mindenáron való megtartásához az Árpád-ház kihalását követő zűrzavaros időszakban? (Véleményformálás)

.....
.....

4. Milyen eszközökkel lehetett volna rászorítani Mátét, hogy Vencel érdekeit megfelelő módon képviselje? (Véleményformálás)

.....
.....

Mi lett volna, ha...

II. Vencel 1304-ben a szent korona birtokában személyesen jelenti be igényét a magyar trónra, és távollétében Csák Mátét Magyarország kormányzójává emeli?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Folytathatjátok az írást a lap hátoldalán.

5/4B

MI LETT VOLNA, HA ...

II. Vencel 1304-ben a szent korona birtokában személyesen jelenti be igényét a magyar trónra, és távollétében Csák Mátét Magyarország kormányzójává emeli?

Kormányzó

Az uralkodót képviselő helytartó címe, ki mint ilyen, az egész ország vagy egyes részeinek politikai vagy katonai igazgatását vezeti. Hazánkban e cím nemigen tudott gyökeret verni; régi alkotmányunk ... csakis a király kiskorúságának v. távollétének esetében alkalmazza: Hunyadi János V. László, Szilágyi Mihály pedig Mátyás idejében volt az ország kormányzója. Kormányzó volt a címe Kossuth Lajosnak is 1849 ápr. 14. után. 1920–44 között Horthy Miklós kormányzó volt Magyarország államfője.

Csák Máté és Vencel

1301

- Meghal III. András. A magyar előkelők egy része Károly Róberttel szemben II. Vencel fiát, Vencel herceget támogatja. (Nem az apát, aki cseh és lengyel király, hanem a fiát, aki mellett királyi tanácsként működhetnek.)

A források egy része azt mondja, hogy Máté Károly Róbertet támogatja, másik részük szerint tagja azon előkelőknek, akik Vencel herceget hozzák Magyarországra. Feltehetően kezdetben valóban Károly Róbert mellett van – nem személyesen, hanem familiárisai révén – aztán csatlakozik a Vencel-párthoz. A források taktikázó és bizonytalankodó embernek írják le Mátét.

1302

- II. Vencel oklevele arról tudósít, hogy Csák Máté „becses, tetsző és hasznos” szolgálatot teljesített eddig II. Vencel királynak, ezt követően pedig a fiát fogja ugyanilyen híven szolgálni. Mindezért cserében Vencel király az összes várakat, városokat, királyi és királynéi birtokokat, bármilyen módon szerezte is meg, s bármilyen jogcímen tartotta is azokat Máté, örök jogon neki adta.

Máté ezzel Trencsén és Nyitra megyében mindent megszerzett, amit a királytól megszerezhetett, törvényesítette korábbi önkényes és törvénytelen foglalásait, és a területeken igazgatásilag is a király helyébe lépett. Ispánokat nevezett ki és tett le, saját tárnokmestere volt stb. Oklevelekben fejedelemnek címezteti magát, önálló szövetségi politikát folytat (szövetséget köt pl. Habsburg Rudolffal – esetlegesen II. Vencel ellenében).

1303

- Világossá válik, hogy Máté – más tartományurakkal egyetemben – önálló politikát folytat, „egyetlen várat, semmi hatalmat, semmi jogot nem adnak, illetve állítanak vissza” (Képes Krónika) sem Vencel, sem Károly Róbert számára.
- Károly Róbert Buda ellen vonul, de nem tudja bevenni. A pápa kiátkozza a budaiakat, akik viszontátkoznak.
- Pápai közbenjárásra Habsburg Albert és Rudolf is III. Vencel ellen támad.

1304

- II. Vencel betör Magyarországra, seregével Pestig nyomul, de látva fia tarthatatlan helyzetét, visszatér Csehországba, magával viszi a fiát és a szent koronát.

1305

- II. Vencel halála. Utóda fia, III. Vencel, aki ekkor lemond a magyar királyságról, és a koronát a szintén Árpád-házi rokon Wittelsbach (bajor) Ottónak adja át (IV. Béla unokája).

5/5A

MI LETT VOLNA, HA ...

a rozgonyi csata után Csák Máté megállapodást ajánl Károly Róbertnek, amelyben ígéretet tesz arra, hogy tartózkodik a további területi terjeszkedéstől, cserében tartománya jelenlegi határainak sérthetlenségéért?

Olvassátok el a feladatlaphoz tartozó szemelvényeket, majd válaszoljatok röviden az alábbi kérdésekre! Végül írjátok le hozzávetőleg tíz sorban, hogy szerintetek mi lett volna, ha ....

1. Mennyire tekintheti Károly Róbert stabilnak a magyarországi hatalmát 1312-ben?
(A kronológia alapján)

.....
.....

2. Mit nyerhetett, és mit veszíthetett volna Csák Máté a megállapodás létrejöttével? (A keretes szöveg alapján)

.....
.....

3. Mit nyerhetett, és mit veszíthetett volna Károly Róbert azzal, ha elismerte volna Csák Máté tartományának létezését? (Véleményalkotás)

.....
.....

4. Milyen érdekei fűződhetek volna Károly Róbertnek, illetve Csák Máténak egy ilyen megállapodás létrejöttéhez? (Véleményalkotás)

.....
.....

Mi lett volna, ha...

a rozgonyi csata után Csák Máté megállapodást ajánl Károly Róbertnek, amelyben ígéretet tesz arra, hogy tartózkodik a további területi terjeszkedéstől, cserében tartománya jelenlegi határainak sérthetlenségéért?

.....
.....
.....
.....
.....

Folytathatjátok az írást a lap hátoldalán.

5/5B

MI LETT VOLNA, HA ...

a rozgonyi csata után Csák Máté megállapodást ajánl Károly Róbertnek, amelyben ígéretet tesz arra, hogy tartózkodik a további területi terjeszkedéstől, cserében tartománya jelenlegi határainak sérthetlenségéért?

Csák Máté és Károly Róbert

1305

- Ottót a csanádi püspök Magyarország királyává koronázza. Ottó Kán László erdélyi vajdához indul szövetséget kötni, de a vajda meggondolja magát és elfogatja a királyt.

1306

- Csák Máté egyik szerviense (ura tudtával és esetleges biztatására) Ottónak tesz hűségesküt.

1306–07

- Csák Máté másik szerviense (ura tudtával és esetleges biztatására) Károly Róbertnek tesz hűségesküt, és támogatja a királyt hadjárataiban.

1307

- Buda meghódol Károly Róbertnek.

1308

- Kán László szabadon engedi Ottót, aki lemond a magyar trónról. A korona az erdélyi vajdánál marad.
- Magyarországra érkezik Gentilis bíboros, hogy a pápa támogatását demonstrálva és okos diplomáciával megszilárdítsa Károly Róbert tekintélyét.

1308 november

- Kékesen találkozik Gentilis és Csák Máté. Hűségesküjéért cserébe (amit csak ímmel-ámmal adott) a pápai követ tárnokmesterei méltóságot ígért Csák Máténak.

Megjegyzés: A tárnokmesterség egyike az ország vezető tisztségeinek, viselőjének feladata volt az uralkodó (ill. a királyság) gazdasági ügyeinek intézése. A tisztséggel – elvileg – hivatalból együtt járt a királyi birtokok védelme, az elidegenített királyi javak visszaszerzésének kötelezettsége. Gentilis taktikája tehát az volt, hogy a főablót tegye meg „vagyonőrnek”.

1309

- Károly Róbert második koronázása Budán (nem a szent koronával, mert az még Kán Lászlónál van). A tartományurak többsége – így Csák Máté, Kőszegi Henrik és mások – nem jelentek meg, nem tettek hűségesküt.
- Gentilis megfenyegeti Kán Lászlót, hogy kiátkozza, ha nem adja át a koronát, és nem ismeri el Károly Róbertet királynak.

1310

- Kán László átadja a koronát, hűségesküt tesz Károly Róbertnek.

1310. aug.

- Károly Róbert harmadik megkoronázása. Csák Máté nem jelenik meg a koronázáson.

1311

- Gentilis kiközösíti (az egyházból) Csák Mátét, ha az nem tér meg Károly Róbert hűségére. A bíboros keserű szavakkal vádolja Mátét, beismerve saját tervének kudarcát.

1308–11

- A látszólagos béke idején Csák Máté minden irányban terjeszkedett.

1311

- Máté a kiközösítés után egyházi birtokokat támad meg és foszt ki.
- A kassai polgárok meggyilkolják a várost fosztogató oligachát, Aba Amadét. Amadé fiai Károly Róberthez fordulnak, hogy büntesse meg a kassaiakat.
- Károly Róbert korábbi Csák Máté elleni szövetségesei, az Amadék ellen fordul, akik Kassát fosztogatják.

1312

- Csák Máté elfoglalja Esztergomot.
- Az Amadék Csák Mátéval szövetkeznek Kassa ellen.
- Rozgonyi csata – Károly Róbert győzelme, az Amadé család meggyengülése, Csák Máté visszavonul.

1314

- Csák Máté a Habsburgokkal szövetségben betört Morvaországba. A cseh király ugyanekkor Holicsot, Csák Máté várát ostromolja.
- Károly Róbert, kihasználva Csák északi lekötöttségét, visszafoglalta Visegrádot.

1314–16

- Károly Róbert egymás után hódoltatja meg a kisebb főurakat.

1317

- Debreceni csata – Károly Róbert legyőzi az ellene szövetkező kelet-magyarországi oligarchák szövetségét (Borsa Kopasz, Abafiak, Amadék, Kán László).

1318

- Károly Róbert visszafoglalja Komáromot Csák Mátétől.

1318–1321

- Károly Róbert megtöri Kán László fiainak hatalmát.

1321

- Meghal Csák Máté. Ezzel az utolsó erős oligarchia is szétesik.

Csák Máté tartománya

Csák Máté önálló oligarchaként uralkodik országrészei felett, és lavírozik Károly Róbert és Ottó között. Hivatalosan egyik királynak sem tesz hűségesküt, de minden irányban tapogatózik. Szerviensein, illetve familiárisain keresztül már 1304-ben csatlakozott a Vencel-ellenes táborhoz. Azt is engedélyezi (sőt talán maga kezdeményezi), hogy alattvalói (maguk is komoly vagyonnal bíró főnemesek) részt vegyenek Károly Róbert oldalán annak hadjárataiban.

Tartományának határai nagyjából a mai Szlovákia és Észak-Magyarország területére terjedtek ki. Néhány kisebb oligarcha ugyan igyekezett tartani magát Mátéval szemben, de nem sok sikerrel. Számos várát és birtokát nagyrészt erőszakkal, vásárlással, cserével vagy királyi adományként szerezte. Tartománya birtokait familiárisai révén tartotta kézben. Fejedelmi jogon rendelkezett, ítélezett, nem egyszer királyi jogokat gyakorolt (pl. egymással pereskedő familiárisai között az ő színe előtt megvívandó párbajt rendelt el), királyi udvartartást rendezett be királyi hivatalokkal (pl. tárnokmester stb.), ispánokat nevezett ki és váltott le a megyéiben – egyszóval ezekben az években önálló fejedelmi jellegű hatalmat gyakorolt.

Mindehhez hivatalos formát is teremtett. Önkényesen felvette, illetve nem tette le a különböző királyi főméltóságokat – pl. évtizedeken át nádorként címeztette magát, és járt el különböző ügyekben.

Mindezen hatalmi eszközöket felhasználva tartományában szabályos rablógazdálkodást folytatott. A városokat megsarcolta, rendkívüli adókat vetett ki, elrabolta a vámokat, kifosztotta a kereskedőkaravánokat, rabolt, gyilkolt, fosztogatott. (Csakúgy, mint a többi hasonló oligarcha a maga idejében.)

5/6

ÉRTÉKELŐ LAP

A SZAKMAI BESZÁMOLÓK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

A táblázat segítségével értékeld a másik két csoport munkáját a következő módon: az egyes szempontokon végig haladva először tegyél „X” jelet abba az oszlopba, amelyik a leginkább kifejezi a véleményeteket, majd indokold meg azt röviden!

A csoport feladatlapjának jele: .....

SZEMPONT	Hiányos	Megfelelő	Kiváló	INDOKLÁS
A szöveg logikája				
Az érvek meggyőző ereje				
Az érvek alátámasztása tényekkel				
A szöveg stílusa (gördülékenysége, a szakkifejezések stb.)				

A csoport feladatlapjának jele: .....

SZEMPONT	Hiányos	Megfelelő	Kiváló	INDOKLÁS
A szöveg logikája				
Az érvek meggyőző ereje				
Az érvek alátámasztása tényekkel				
A szöveg stílusa (gördülékenysége, a szakkifejezések stb.)				

